

Беларусь у аб'ектыве 1860-х

Выстаўка артэфактаў мінулых стагоддзяў адкрылася ў Брэсце

Выстаўка фотаздымкаў і графічных работ з калекцыі экс-міністра замежных спраў краіны Пятра Краўчанкі адкрылася ў Мастацкім музеі — філіяле абласнога краязнаўчага музея. Былы кіраўнік МЗС Беларусі раскажаў цікавую гісторыю набыцця 11 аўтэнтчных здымкаў італьянскага фотамайстра Тэафіла-Эўгеніюша Барэці.

Фота Марыя Міцкевіч.

Барэці, несумненна, можна назваць першым у гісторыі Беларусі фотадакументалістам. Больш за тое, паводле слоў Пятра Краўчанкі, яго можна лічыць не проста прафесіяналам, але бацькам беларускай, польскай, літоўскай фатаграфіі. Яшчэ ў далёкія 1860-я гады ён зрабіў здымкі гарадоў і мястэчак нашага краю. Зрабіў іх з вялікай любоўю, таму яны і сталі творами мастацтва, якое не страчвае актуальнасць праз

стагоддзі. Сярод работ майстра ёсць, напрыклад, знакаміты дуб у Туганавічах, дзе складаў лірычныя вершы Адам Міцкевіч. Пётр Краўчанка раскажаў, што, калі паказаў старую і новую фатаграфію з Туганавіч экс-прэзідэнта Польшчы Аляксандру Квасьеўскаму, апошні быў вельмі расчулены. Міцкевічу прысвечаныя тры ўнікальныя фатаграфіі Барэці.

Акрамя фотаработ на выстаўцы прадстаўлены тры граўюры, на якіх адлюстраваны прадстаўнікі роду Радзівілаў, тут жа ёсць унікальная граўюра асады Брэста шведамі ў 1657 годзе, фотартэрат Элізы Ажэшкі ды іншыя творы.

Адкрыццё выстаўкі ў Мастацкім музеі наведваў старшыня Брэсцкага гарвыканкама Аляксандр Рагачук. Экс-міністр

Краўчанка звярнуў увагу кіраўніка Брэста на тое, што варта зрабіць захады для ўключэння святкавання 1000-годдзя горада ў календар ЮНЕСКА. У Брэсце ж адбыўся шэраг падзей, якія аказалі ўплыў на еўрапейскую палітыку і гісторыю. Мэр горада падзякаваў за прапанову і паабяцаў наварстаць упушчанае пры складанні плана святкавання юбілею.

Варта сказаць, што выстаўка адбылася па ініцыятыве абласной бібліятэкі імя Максіма Горкага. На мерапрыемстве з нагоды адкрыцця загаварылі пра назву ўстановы. Пётр Краўчанка лічыць, што бібліятэка магла б насіць імя Мікалая Радзівіла Чорнага, знакавай фігуры для Брэста, які заснаваў тут першую друкарню і выпусціў знакамітую Біблію.

Выстаўка будзе працаваць месяц. Такім чынам, можна сказаць, што экс-міністр Краўчанка працягвае дыпмісію, зараз — у культурным кірунку.

Святлана ЯСКЕВІЧ.
yackevich@zviazda.by

Творчых запрашаюць у Смаленск

Калі вы маладыя і таленавітыя, то ў вас ёсць добрая магчымасць паўдзельнічаць у першым расійска-беларускім злёце творчай моладзі «У руху» на тэрыторыі Смаленскай вобласці.

Як паведамілі ў адміністрацыі Смаленска, на злёт запрашаюцца расіяне і беларусы ва ўзросце ад 14 да 25 гадоў. У праграме запланаваны майстар-класы і абмен інфармацыяй па розных напрамках (танец, вакал, акцёрскае і прамойніцкае майстэрства, музыка і гэтак далей). Выдаткі па харчаванні і пражыванні ўдзельнікаў бярэ на сябе Смаленская абласная грамадская арганізацыя Расійскага саюза моладзі.

Гэта мерапрыемства — працяг сумеснага расійска-беларускага маладзёжнага праекта, які стартаваў сёлета ў Смаленску пад назвай Фестываль сучаснай творчасці «Насустрач да зорак». Ён накіраваны на ўмацаванне і пашырэнне двухбаковага супрацоўніцтва, падтрымку і папулярызацыю сучаснага мастацтва сярод моладзі Расіі і Беларусі, стварэнне ўмоў для прасоўвання крэатыўных творчых праектаў падрастаючага пакалення.

Злёт творчай моладзі будзе праходзіць з 7 па 11 жніўня, але заяўку для ўдзелу ў ім неабходна запоўніць да 15 ліпеня. Для гэтага трэба зайсці на афіцыйны сайт мерапрыемства <http://pcm67.pф>

Там жа размешчана дадатковая інфармацыя аб падзеі.

Нэлі ЗІГУЛЯ. zigulya@zviazda.by

■ На сцэне

НАВОШТА?

Дзве гадзіны сорок пяць хвілін давалося глядзець новы спектакль драматычнага тэатра імя Горкага «Падводнікі», заснаваны на рэальных падзеях — аварыі на рэактары савецкай атамнай падводнай лодкі К-19. Аўтары пастаноўкі быццам паспрабавалі стварыць на гэтай лодцы — у адасобленай закрытай прасторы — зрэз чалавецтва, якое аказваецца сам-насам з катастрофай і ў гэтых умовах пэўным чынам сябе праяўляе. Толькі назвалі гэтую прастору Расіяй (а «Расія найлепшая за ўсіх»), пабудавалі яе на штампам і не здолелі актуалізаваць, нават са знакамі «радыяцыяй». Прэм'ера адбылася ў Рускім тэатры 30 чэрвеня, і тыя амаль тры гадзіны прагляду не далі зачэпкі для разумення: навошта гэты спектакль з'явіўся на сучаснай сцэне?

Ідэя пабудавання тэатральную пастаноўку пра здарэнне на К-19 належыць рэжысёру і мастацкаму кіраўніку Рускага тэатра Сяргею Кавальчыку, які замовіў п'есу Андрэю Курэйчыку і стаў рэжысёрам «Падводнікаў». У выніку атрымалася гісторыя пра аварыю на «гонары савецкага флота» і подзвіг мічмана Васіля Міцкевіча, па нацыянальнасці беларуса, які «нырнуў» у радыеактыўнае пекла лодкі дзеля магчымасці ўсплыць і выратаваць экіпаж.

З той нагоды, што аварыя не можа стаць для глядача сюрпрызам, драматург настойліва яе прадказвае — перамяшчэннем у часе, драматычнай акцэнтаванай просьбай жонкі Васіля вярнуцца, процівагазам, які з'яўляецца на падводнай лодцы па прынцепах чэхаўскага ружжа, якое не можа не стрэліць. Таму з трагедыі спектакль пачынаецца, ёй працягваецца і на ёй канчаецца, што, вядома ж, трэба абыграць цікавасцю «начынкі» і, трэба сказаць, аўтары абыгралі — сентыментальна, літаральна і заштампавана.

Амаль усё дзеянне адбываецца ў 1960-х на двух паверхах зрэзу падводнай лодкі (дэкарацыі і касцюмы, магчыма, — галоўная вартасць «Падводнікаў») — тут збіраецца інтэрнацыянальны

састаў гатовых на подзвігі мужчын, што трапілі сюды ці то працягваючы дынастыю, ці то з-за рамантычных уяўленняў пра мора. Кіраўніцтва і ваенныя маракі знаходзяцца адпаведна на верхнім і ніжнім паверхах, але згодна з задумай аварыя і верагоднасць затаплення зраўняе іх паміж сабой.

Аўтары «аздобілі» сюжэт паралельнымі лініямі — паказалі жонак, што чакаюць мужоў; «здрадніцу», якая не чакае; вышэйшае кіраў-

ніцтва, што баіцца за свае пагоны; небяспеку, што ідзе ад радыяцыі; нампаліта, які ад страху памерці цалуе ікону. Задалі пытанне, ці варта рызыкаваць сваім жыццём і будучыняй дзеля палітычных амбіцый на прыкладзе К-19 падчас халоднай вайны. Далі ў спектакль крыху містычнага, паказалі той свет.

Зразумела, што такія творчыя амбіцыі (ці тэатральнае графаманства) расцягнуліся амаль на тры гадзіны, хоць пытанне «навошта?» у дачыненні да апраўданасці існавання пастаноўкі ўсё яшчэ стаіць. Нягледзячы на багацце сюжэтных ліній і дадатковых матываў, вечных пытанняў, што агучваюцца акцёрамі (накштат «калі мы такія разумныя, што ж жывём так пагана?»), нічога новага ў «Падводніках» няма. Больш за тое, тут складана знайсці нешта актуальнае, апроч туманнай спасылкі на небяспеку праз міжнародны знак радыяцыі.

Калі няма ні новага, ні актуальнага, гэта павінна

быць бліскуча пастаўлена, каб глядач смакаваў кожны момант. Шчыра кажучы, я чакала толькі, калі пастаноўка «прывіяжацца» да сучаснасці, і гэта было для мяне галоўнай інтрыгай. Аўтары ж сапраўды паспрабавалі зра-

біць пастаноўку калі не інтрыгуючай, не новай, не актуальнай, то эмацыянальна насычанай. Такім шляхам на мінскай тэатральнай сцэне ў выглядзе «Падводнікаў» з'явілася меладрама, прычым у кіношным ключы, як бы гэта ні здавалася дзіўным. Відавочна, мысленне аўтара п'есы Андрэя Курэйчыка, які з'яўляецца таксама кінасцэнарыстам і кінарэжысёрам, зацкілілася на кінаштампах і магчымасцях фільмаў выжымаць эмоцыі, калі казаць пра абыгрыванне сюжэтных паваротаў і паводзін герояў. Ці не натхняўся ён увогуле фільмам Кэтрын Бігелу, які так і называецца «К-19», дзе галоўную ролю выконвае Харысан Форд?

У выніку «Падводнікі» бачацца мне спекуляцый у мастацтве — творам, дзе выкарыстана гістарычная падзея, якая нейкім чынам датычыцца вялікай колькасці людзей (тут спрацоўвае агульнае савецкае мінулае, халодная вайна, гонар былой дзяржавы), і на гэтым матэрыяле створана нешта сен-

тыментальнае, відовішнае і абавязкова пачуццёвае.

Што дакладна не перашкодзіла б сюжэту — гэта схематычнасць. У «Падводніках» жа наадварот — усё літаральна, эмацыянальна, тэатральна, катэгарычна і бескампрамісна (гэты добры, а іншы — здраднік). Затое, побач з некаторым удзеяннем кінематографа на пастаноўку, у «Падводніках» выдатна — тэатральна — арганізавана прастора сцэны, тонка і знаходліва абыгравае вяртанне з будучыні ў час дзеяння асноўнай часткі спектакля і ролі выкананы добра (дарэмна толькі прымуслі Васіля Міцкевіча ў выкананні акцёра Руслана Чарнецкага гераічна корчыцца ад апрамянення радыяцыяй). А радыяцыя, як было «іскрамётна» сказана ў пачатку пастаноўкі, «пранікае ў цябе цераз цябе» — і гэта адзіная актуальнасць, якую можна пастарацца знайсці ў «Падводніках»...

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@zviazda.by

